

Так само як і система контрактів, так і система деліктів мала замкнений характер і вичерпний перелік правопорушень. Деліктами визнавалися тільки ті правопорушення, що в законі визначалися як: а) кривда (особиста образа); б) крадіжка; в) неправомірне знищення або пошкодження чужого майна.

Наостаннє відмічаємо, що саме римські юристи, виявляючи загальне поняття зобов'язання, в самому визначенні проводили розмежування права на річ і права вимагати дії.

Суть зобов'язання не в тому полягає, щоб зробити нашим який-небудь тілесний предмет, але щоб зв'язати перед нами іншого в тому відношенні, щоб він що-небудь дав, зробив, надав.

Література:

1. Памятники римского права: Законы XII таблиц. Институции Гая. Дигесты Юстиниана.- М.: Зерцало, 1997. – 608 с.
2. Підпригора О.А., Харитонов Є.О. Римське право: Підручник. – К.: Юрінком Інтер, 2003. – 512 с.
3. Деліктні зобов'язання римського приватного права: поняття, система, рецепція: монографія / С.Д. Гринько; за наук. Ред.. Є.О. Харитонova. – Хмельницький: Хмельницький університет управління та права, 2012. – 724с.
4. Харитонов Є.О. Приватне право у Стародавньому Римі. Навчальний посібник. – О.: АО БАХВА, 1996. – 160 с.
5. Цивільне право України : В 2-х томах. Т. 2. Підручник / За ред. д-ра юрид. наук, проф. Є.О. Харитонova; канд. юрид. наук Н.Ю. Голубевої. – Х. : ТОВ «Одіссей», 2008. – 832 с.

Обіход Олена Миколаївна,

аспірантка кафедри цивільного права

Національного університету «Одеська юридична академія»

Науковий керівник: д.ю.н., професор, професор кафедри цивільного права

Харитонов Є.О.

НАЙМ РЕЧЕЙ (LOCATIO-CONDUCTIO RERUM) ЗА РИМСЬКИМ ПРИВАТНИМ ПРАВОМ

Найм речей (locatio-conductio rerum) за римським правом є договором, за яким одна сторона (наймодавець, locator) зобов'язується надати іншій стороні (наймачеві, conductor) одну або кілька певних речей для тимчасового користування, а інша сторона зобов'язується сплачувати за користування цими речами певну винагороду (merces, pensio) і по закінченні користування повернути речі у схоронності наймодавцеві [1, 372; 2, 363].

Предметом *locatio-conductio rei* могли бути неспоживні рухомі і нерухомі речі. Наймодавець не обов'язково мав бути власником речі, що передається у оренду, оскільки можна було віддати у найм і чужу річ. Крім тілесних речей, у якості предмета договору найму могли виступати й деякі майнові права, наприклад, узупфрукт (D.7.1.12.2) [3], так звані, безтілесні речі, *res incorporales*.

Винагорода за користування (наймана плата) визначалася у грошовому вираженні, однак у договорах сільськогосподарської оренди допускалося визначення орендної плати у натурі (певна кількість продуктів, частка врожаю) (D. 19.2.25.6).

Строк не вважався істотною умовою договору *locatio conductio rei*: річ могла надаватися у користування на невизначений строк.

Обов'язки наймодавця полягали у наступному: своєчасно надати наймачеві певну річ у користування (D. 19.2.19.2), проводити не обхідний ремонт переданої в оренду речі.

Відповідальність наймодавця за недоліки переданої у найм речі полягала у відшкодуванні збитків, заподіяних наймачу. У разі неможливості використання речі за призначенням, обумовленим у договорі або виходячи із властивостей речі, наймач мав право відмовитися від договору. Якщо користування річчю можливо, але з меншим господарським ефектом і зручностями, наймач може за допомогою *actio conducti* вимагати зниження найманої плати (D.19.2.25.2; 27. Pr.).

До обов'язків наймача належав, перш за все, обов'язок сплатити наймодавцеві за користування річчю обумовлену плату. Наймач повинен був користуватися річчю відповідно до умов договору і господарського призначення речі. На наймача покладался також обов'язок щодо забезпечення схоронності прийнятої у найм речі. Наймач відповідав за пошкодження і погіршення речі, якщо вони сталися з його вини (хоча б легкої, *culpa levis*) (D. 19.2.19.2). Після закінчення строку договору найму річ повинна бути повернена без затримки, в належному стані.

Договір найму міг бути розірваний, якщо наймач не вніс плати за два роки поспіль (D.19.2.54.1). Договір також можна було розірвати, якщо наймач зловживає своїми правами, псує річ і т.і. Смерть тієї чи іншої сторони не припиняла дію цього договору (I. 3.24.6) [4]. Однак, якщо річ була передана у найм на невизначений строк, то смерть наймодавця припиняла договір найму. Також, припинявся договір найму закінченням строку, на який його було укладено. Але якщо наймач фактично продовжував користуватися річчю після закінчення строку, договір вважався поновленим за мовчазною згодою сторін (*qui impleto tempore conductionis remansit in conductione, ... reconduxisse videtur* – хто продовжує користуватися річчю після закінчення строку найму, вважається

таким, що знову найняв річ) (D. 19.2.13.11). Договір найму міг бути припинений і у тому випадку, якщо надана наймачеві річ виявлялася необхідною для особистих потреб наймодавця [5, с. 446-446].

Література:

1. Виншейд Б. Об обязательствах по римскому праву / Б. Виншейд. – СПб., 1875. – 464.
2. Дернбург Г. Пандекты. Т. III. Обязательственное право / Г. Дернбург.- М., 1901. – 378 с.
3. Дигесты Юстиниана / Перевод с латинского; Отв. ред. Л.Л. Кофанов. Т. III. – М.: Статут, 2003. – 780 с.
4. Институции Юстиниана. Перевод с латинского Д. Расснера / Под ред. Л.Л. Кофанова, В.А. Томсинова (Серия «Памятники римского права»). – М: Зерцало, 1998. – 400 с.
5. Римское частное право: Учебник / Под ред. проф. И.Б. Новицкого и проф. И. С. Перетерского. – М., 1996.

***Пеструєв Дмитро Миколайович,**
аспірант кафедри цивільного права*

Національного університету «Одеська юридична академія»

*Науковий керівник: д.ю.н., професор, професор кафедри цивільного права
Харитонов Є.О.*

НІБИТО ДОГОВОРИ У РИМСЬКОМУ ПРИВАТНОМУ ПРАВІ

Сучасні процеси інтеграції правових систем зумовлюють необхідність пошуку зразків найбільш ефективних форм регулювання відносин за участі приватних осіб. Джерелом для обрання таких зразків, безумовно, слід вважати римське приватне право, що протягом багатьох віків слугувало і слугує підґрунтям приватного права в різних країнах Європи. Враховуючи цю обставину, розглянемо далі систему недоговірних зобов'язань римського права, яка, порівняно з договірним правом, залишається, покищо, дослідженою недостатньо, хоча на значення цієї категорії вже зверталось увагу у вітчизняній юриспруденції [1].

Пристаюючи до розгляду цього питання, слід зазначити, що тривалий час єдиним видом недоговірних зобов'язань у римському праві були делікти. Так, у книзі третій «Про зобов'язання» Інституцій Гая вказується, що головним поділом зобов'язань є їхній поділ на два види: «кожне зобов'язання виникає з контракту або з делікту» (стаття 88). Відповідно до статті 182 Інституцій зобов'язання, що виникають з деліктів, могли виникати, якщо, наприклад, хтось учинив крадіжку, розграбував майно, завдав збиток, завдав особисту шкоду,